

A spanyolországi tanítóképzés történetének csomópontjai

(A pedagógusképzés a 19-20. században európai kitekintéssel, Nemzetközi Neveléstörténeti Konferencia, 2007. június 1-2., Szekszárd)

© 2007 Ambrus Attiláné Dr. Kéri Katalin egyetemi docens

Bevezetés

A spanyolországi tanítóképzés történetét összefoglalni egyszerre könnyű és nehéz feladat. Könnyű, mert annak folyamatában számos, a magyarországi tanítóképzés történetéhez hasonló csomópontot ismerhetünk fel, többé-kevésbé a hazai eseményeinkkel egybeeső történeti időpontokban. Ami legtöbb esetben nyilván a nemzetközi tendenciáknak, a fejlődés hasonló ütemének köszönhető. Másrészt nehéz, hiszen a spanyol tanítóképzés történeti alakulásának hátterében az Ibériai-félsziget nagyobbik államának sajátos etnikai, politikai, kulturális és földrajzi arculata húzódik, amelynek pontos megismerése Magyarországról szemlélve számos nehézségbe ütközik, különös tekintettel arra, hogy hazai hispanistáink^[1] és neveléstörténészeink máig kevés figyelmet fordítottak a spanyol neveléstörténet és háttere vizsgálatára. Jelen bemutatásunkban éppen ezért röviden – de a tanítóképzés csomópontjainak érzékeltetéséhez mégis több helyen – utalást teszünk az ottani oktatásügy korszakonkénti alakulására, jelezve azonban azt, hogy az előadás nyújtotta keretek között nincs lehetőség egyes jelenségek, törvények és hatásuk keletkezési körülményeinek és hatásának részletes bemutatására, a társadalmi-politikai-kulturális háttér kibontására.

A tanítóképzés kezdetei

A 19. század előtti Spanyolországban – hasonlóan Európa más államaihoz – a tanítók azok közül a diákok közül kerültek ki, akik saját diákéveiket követően (akár részben azzal párhuzamosan) egy-egy tapasztalt tanár mellett próbálták elsajátítani ezt a „szakmát”. Bár a „tanári, tanítói szakma” kifejezés késő középkorra, kora újkorra történő visszavetítése a kifejezés tartalmát összefoglalva egészében nem helytálló, mégsem véletlenszerűen említjük ebben az előadásban, hiszen Spanyolországban a források szerint már a 15. században vizsgát kellett tenniük a tanítóknak. II. Fülöp királyi rendelete szerint senkit nem szabad tanítóként alkalmazni az iskolákban, aki nem tett tanúbizonyoságot az Udvari Tanács előtt arról, hogy birtokában van a gyermekek tanításához szükséges tárgyi és módszertani ismereteknek, illetve arról, hogy ismeri jól a keresztény tanításokat, és azok szerint is él. Ezen felül a nagyhírű uralkodó egy olyan tanfelügyelői bizottságot állított fel, amelynek tagjai évente végiglátogatták az iskolákat, és ellenőrizték a tanítók munkáját.^[2] A ránk maradt adatok szerint 1600 táján Madridban körülbelül húsz vizsgát tett tanító dolgozott az alapszintű iskolákban, amelyek mellett természetesen több, „képesítéssel” nem rendelkező tanerővel működő zugiskola is létezett a városban.

Aztán a 17. században, 1640-1642 között létrejött az a céh-szerű képződmény, a Szent Cassianusról elnevezett Testvéri Szövetség (*Hermandad de San Casiano*), amelynek valamennyi tagja madridi illetőségű tanító volt, s amely szabályzatában előírta, hogy csakis vizsgát tett tanítók léphetnek a soraiba. Az „inast” itt gyakornoknak (*el pasante*) nevezték, aki 12 és 20 éves kora között a tanító „segédjeként” működött. Ezt követően, a 20. életév betöltése után vizsgát kellett tennie (1653-tól) a Kasztíliai Tanács (*Consejo de Castilla*) előtt, ahol a Szövetség idősebb tagjai mérték fel tudását. Hasonló testvéri szövetségek alakultak később Barcelonában, Toledóban, Valenciában, Zaragozában, Sevilában, Jerezben, Granadában és másutt is.^[3] Ugyanakkor az ország kisebb településein többnyire a plébánosok, sekrestyések látták el a tanítói feladatokat, és fordítva: általában maguk a tanítók is foglalkoztak egyházi teendőkkel. Magyarország számos településéhez hasonlóan Spanyolországban sem volt ritka, hogy kiérdemesült vagy hadirokkant katonák, idős cipészek vagy más mesterség képviselői látták el a tanítói feladatokat.^[4]

A spanyol tanítóképzés második korszaka a Felvilágosodás idején kezdődött, nagyjából 1759 táján, amikor az első képzőközpontok megszerveződtek. Ebben a korban, III. Károly 1780-ban kiadott uralkodói rendelkezésének köszönhetően ment végbe a fentebb említett Szent Cassianus Testvéri Szövetség képzőintézménnyé alakulása; ennek neve az „Alsófokú Iskolák Tudományos Kollégiuma” (*Colegio Académico de Primeras Letras*) lett. A gyakornokok számára heti egy napon kötelező volt részt venni ezen iskola felkészítő kurzusain. 1786-ban aztán megszerveződött a „Tanítók Akadémiája” (*Academia de Maestros*), mely 5 évvel később öltött hivatalos jelleget, akkor már az „Alsófokú Tanítás Akadémiája” (*Academia de Primera Educación*) nével.^[5]

A középfokú tanítóképzés rendszerének kiépítése

A modern spanyol oktatási rendszer kiépítése a 19. század elején kezdődött. Az 1812-es cádizi alkotmány kötelezte az államot az oktatásügyről való gondoskodásra. Az alkotmány bevezetése a közoktatást nemzeti ügyként definiálta. A valamennyi állampolgár egyenlőségét hirdető dokumentum 366. cikkelye kimondta, hogy mindenki számára kötelező az oktatás, és hogy valamennyi településen iskolát kell állítani. 1813-ban mindez megerősítést nyert, kiegészítve azzal, hogy az oktatás ingyenes és szabad. A VII. Ferdinánd-féle abszolutista rendszer 1814-től mindezen törekvéseket más keretek közé állította, az iskolaügy tekintetében is újra nőtt az egyház (a jezsuiták) befolyása.

1820-23 között a liberális politika aztán az oktatásügyben is ismét másfajta lépéseket tett, így például az 1821-es Általános szabályzat (*Reglamento General*) kimondta az állami, közös, egységes és ingyenes oktatás elvét. Előírta valamennyi, száz lakosnál nagyobb falu számára az alapfokú iskola állítását. Egy 1822-es összeírás szerint (amelynek adatai között nem szerepeltek a katalóniai, galíciai tartományok, valamint a Baleári- és a Kanári szigetek települései) Spanyolországban 7960

alapfokú iskola volt (7365 a fiúk, és 595 a lányok számára), amelyek 217.164 diákkal működtek. Ez a 6 és 13 éves kor közötti népességnek mindössze 15%-át jelentette a megvizsgált területeken.

A tanítóképzés valódi, széles körű intézményesülése is ez idő tájt kezdődött. Az 1814-es Quintana-féle tervezet (*Plan Quintana*) és az 1822-ben született „Az alsófokú oktatás terve és szabályzata” (*Proyecto y Reglamento de Primera Enseñanza*) a tanítójelöltek számára vizsgát írt elő. 1823-tól VII. Ferdinánd abszolúta uralkodása alatt újabb változások zajlottak az oktatásügyben. Az 1825-ös Iskolai Terv, más néven az Alsószintű Iskolák Általános Szabályzata^[6] (*Plan de Escuelas* vagy *Reglamento General de Primeras Letras*) többek között megkövetelte a tanítóktól a vizsgát és a képzettséget, meghatározta a fizetési kategóriákat, és állami tanfelügyelő bizottságokat hozott létre. 1833 és 1840 között, a Régensség időszakában Mária Krisztina királynő ismét kiemelt figyelmet fordított az oktatásügyre is. 1834-ben például szabályzatban rendelték el egy központi Normaiskola és több tanítói szeminárium felállítását, 1836-ban pedig Spanyolország Rivas nevű minisztere kiadta a „Rivas herceg terve” (*Plan Duque de Rivas*) című, a közoktatás egészét szabályozó, 134 cikkelyből álló szabályzatot, amelyben szerepelt az, hogy valamennyi tartományban normaiskolát kell állítani a tanítóképzés színvonalának emelése érdekében, Madridban pedig a királyság központi normaiskoláját kell létrehozni. (Spanyolországban ettől az időszaktól kezdve a tanítóképzés felsőfokú kereteinek megszervezéséig szinte minden jogi dokumentum szövegében, az intézmények nevében és a köznapis szóhasználatban is „normaiskola” volt a tanítóképző neve.)

Ezt, a nagyon rövid ideig hatályban lévő szabályzatot követte aztán az 1838-as, melynek nyomán 1839-ben megnyílt az ország első normaiskolája, melyet a spanyol neveléstörténet (az óvodaügy és tanítóképzés) jeles alakja, Pablo Montesino vezetett. Az iskola szervezeti szabályzata 1843-ban készült el, és 1849-ig volt érvényben. Valamennyi tartomány 2 diákot küldhetett ebbe az iskolába, és 6000 reál ezüstpénzt kellett, hogy fizessen. Ennek a tulajdonképpeni szemináriumnak a keretei között (csakúgy, mint Európa számos más országában, köztük hazánkban is) a tanítók megismerhették, milyen a jó iskola, melyek a legeredményesebb nevelési módszerek, ezen felül pedig alapvető műveltségi ismereteiket is bővíthették. A „Nevelés alapjai és az oktatás módszerei” című tárgy keretei között tanultak például némi anatómiát, fiziológiát, lélektant, didaktikát, iskolai szervezettant. A tanítóképzésnek ezek a keretei nagyjából a 19. század közepéig fennálltak Spanyolországban. Mivel azonban 1844 után az ország sok tartományában szerveződött hasonló normaiskola (összesen 42), a képzés színvonala csökkent. Éppen ezért hamar, már 1849-ben szükségessé vált ezen iskolák számának a csökkentése is, az akkori kormányzat harmincra redukálta a számukat. Az 1849. május 15-én kelt országos szintű szabályzatban ismét azt fogalmazták meg, hogy a normaiskola célja „az alsófokú iskolák számára megfelelő tanítók képzése”.^[7]

Az oktatásügyet érintő törekvéseknek köszönhetően a korszakban az iskolák és a tanítók száma is jelentősen emelkedett, annak ellenére, hogy 1844 és 1854 között az ország viharos politikai időszakot élt meg, ebben az évtizedben 16 kormány váltotta egymást. A gyakori váltásoknak köszönhetően mindig újabb és újabb intézkedések történtek az iskolák és a tanítóképzés helyzetének rendezését illetően is, de ezek egyike sem bizonyult tartósnak.

1857-ben jelent meg a Moyano-féle törvény, amely a sok korábbi próbálkozás után – valószínűleg átfogó jellegénél fogva is – végre maradandó konstrukciónak bizonyult, a 20. század végéig fennálló alapokat és kereteket teremtett. (Jelentősége Spanyolország iskolatörténetében az 1868-as Eötös-féle törvényünkhöz mérhető.) Ez az 1857-es törvény 6 és 9 éves kor között tette kötelezővé az oktatást, egységesítette és a minisztérium központi ellenőrzése alá rendelte magát az oktatásügyet, minden, legalább 500 lakosú települést kötelezett alsószintű iskolaállításra. A tanítók fizetése a település lakosságának függvénye volt. A törvény a tanítóképzés tekintetében tulajdonképpen kevés újat hozott, inkább a meglévő állapotokat rögzítette 109-114. cikkelyeiben. Eszerint valamennyi tartományban és Madridban fenn kell tartani egy központi tanítóképzőt, ez utóbbi helyszínen az országos központi képzőt; minden képző mellé pedig gyakorlóiskolát kell rendelni; az iskola költségeit a tartományoknak kell biztosítaniuk, a madridi iskoláét pedig az államnak. A tanítónő-képezdéről külön nem rendelkezett a törvény, az a kifejezés szerepel benne, hogy ezek gondoskodjanak saját fenntartásukról.

Ami egyébként a tanítónő-képzést illeti, Spanyolországban az 1847-ben Navarrában nyitott (valójában már 1841-től működő elődiskolával rendelkező) intézmény volt az első. Ezt követően elszórta, főként a nagyvárosokban alakultak hasonló, középfokú intézetek, például az 1858-ban Madridban megnyitott központi tanítónőképző. 1868 volt az az év, amikor Hispániában is országos ügyé emelkedett a tanítónő-képzés, és rendelet szólította fel a tartományokat, hogy állítsanak képzőintézményeket.

1864-ben keletkezett a tanítók vizsgaszabályzata (*Reglamento de Exámenes de Maestros de Primera Enseñanza*), 1868-ban pedig elkészült a „Normaiskolák reformja” (*Reforma de las Escuelas Normales*) című dokumentum. Ugyanebben az évben indult a Spanyolországi Tanítószó (El Magisterio Español) című újság. 1887-ben pedig arról született törvény (melyet 1890-ben megerősítettek), hogy valamennyi tanítóképezde fenntartásáról az államnak kell gondoskodnia.

A képzés tartalma a 19. században

Ami a tanítóképzés curriculumát illeti, Spanyolországban már az 1825-ös terv előírta, hogy a tanítójelölteknek számot kell adniuk arról, hogy birtokában vannak „a gyermekekkel való kommunikáció művészetének”, és körvonalazta az alsó osztályok tananyagának tanításához szükséges ismereteket is; az 1839-es szabályzat meghatározta, hogy a jelölteknek vizsgabizottság előtt kell bemutatniuk, hogyan tudtak elmélyülni az „erkölcsi és vallásos nevelés (a katekizmus és a Szentírás), az olvasás (nyomtatott és írott betűk), az írás (nagybetűk, kisbetűk), a számtan (számlálás, összeadás, kivonás, szorzás, osztás, közönséges és tizedes törtek), a spanyol nyelvtan alapjai (mondatrészek, helyesírás stb.)” tárgyak megismerésében, továbbá be kellett mutatniuk az iskolák irányításával kapcsolatosan szerzett ismereteiket és a módszertani felkészültségüket.^[8] 1846-ig azonban úgy is lehetett képesítővizsgát tenni, hogy a jelölt nem látogatta a normaiskola kurzusait.

1849-ben Bravo Murillo miniszter a tanítóképezdekben 2 éves tanulmányi időt írt elő, amely során vallás- és erkölcsismeretet, írást és olvasást, spanyol grammatikát, aritmetikát, a geometria elemeit és vonalas rajzot, Spanyolország történelmét és földrajzát, mezőgazdaságtant és oktatásmódszertant kellett tanulniuk a tanítójelölteknek. A három éves képzésben részt vevő, felsőbb szintű normaiskolákban tanuló diákoknak pedig mindehhez járult még többlettantárgyként: az algebra elemei, a fizika, a kémia, a természetrajz, a földmérés alapjai és a pedagógia. A felsőfokú normaiskolák diákjai 17 évesnél idősebb, de 25 évesnél fiatalabb hallgatók lehettek.

Az 1857-es törvényben a 68-71. cikkelyek szólnak a tanítóképzés tartalmi programjáról, és ezt egészítette ki az 1858. szeptember 20-án kelt „Általános Tanulmányi Program az Alsófokú Iskolák Normaiskolái számára” (*Programa General de Estudios en las Escuelas Normales de Primera Enseñanza*). Eszerint az alsó szintű iskolák leendő tanítóinak heti egy-egy órában hittant és Szentírás-történetet, napi gyakorisággal az olvasás elméletét és gyakorlatát, két, tetszőleges időben tartott kurzus erejéig spanyol nyelvtant és helyesírást, egy kurzus keretében a geometria, a vonalas rajz és a földmérés elemeit, naponta számtant, egy-egy, mindkét tárgy esetében két hónapos kurzus keretében mezőgazdaságtant illetve a nevelés alapjait és módszereit kellett tanulniuk. Az ehhez kapcsolódó egy éves, felső szintű tanítóképzés az algebra elemeit, a fizikát és a természettudományokat, az ipar és a kereskedelem alapjait tanító tantárgyakkal bővült.

A tanítónő-képzők esetében egy 1877-es rendelkezés szerint ezekhez a tantárgyakhoz közép szinten kapcsolni kellett még olyan, a női munkák tanítására felkészítő tantárgyakat, mint a kötés-varrás, alsóneműk szabása és varrása; felső szinten pedig a háztartás-gazdaságtant, a higiénét, az írásműszerkesztést, a hímzés- és díszítés művészetét.^[9]

A tanítók száma és bérezése

Bartolomé Cossío kutatási adatai szerint a tanítók száma a 19. század második felében Spanyolországban is jelentősen emelkedett. 1855 és 1885 között a nyilvános iskolák tanítóinak száma 51,82%-kal, míg a magántanítók száma 132%-kal nőtt. A századvég felé ez utóbbi csoport növekedésének üteme aztán jelentősen lassult.^[10]

Év	Nyilvános iskolai tanító	Magániskolai tanító	Összesen
1855	16.645	3.977	20.622
1865	20.335	4.381	24.716
1870	22.613	6.404	29.017
1880	23.783	9.251	33.034
1885	25.271	9.254	34.526
1900	25.318	—	—
1908	26.589	5.212	31.801

A tanítók bérezéséről Spanyolországban már a fentebb említett 1825-ös szabályzat rendelkezett, XV/167-es cikkelye kimondta, hogy a tanítók díjazása a település népességének nagyságától függően minimum 1300 és maximum 8000 reál legyen. (Az átlagos tanítói díjazás ennek alapján 3300-4000 reál lett az országban.)Az 1847-es szabályzat is hasonlóan rendelkezett a tanítói bérekről: a 100-400 lakosú falvak tanítói 2000, a 400-1000 lakosú településeké 3000, az 1000-2000 lakost számláló helységeké 4000, a 2000 lakos feletti falvak és városok tanerői pedig 5000 reált kaptak évente. További szakaszhatárokat állapított meg az 1857-es törvény, amelynek sajátossága, hogy a nagyvárosok tanítói kiemelkedően magas fizetésben részesültek, főként a fővárosban, Madridban, ahol 9000 reál volt az éves tanítói bér (szemben a kicsi falvak tanerőinek 3300 reális fizetésével).

A ránk maradt kimutatások szerint a spanyol tanítóknak csaknem fele (44%-a) ebben az időszakban a legminimálisabb fizetést kapta, az akkori árakkal és más szakmák képviselőinek a fizetésével összevetve arcpírítóan keveset. Bár a későbbi törvények megpróbálták közelíteni az eltérő nagyságú településeken dolgozó tanítók bérét, még az 1885-ös törvény is megtartotta az eltérő szinteket.^[11]

Felsőfokú tanítóképzés

Spanyolországban a felsőfokú tanítóképzés rendszere a 20. században épült ki. Ezt megelőzően egy nagyon fontos és érdekes kezdeményezés említhető: az 1847 és 1851 között fennállt, Fernando de Castro által irányított felső szintű Filozófiai Normaiskola (*Escuela Normal de Filosofía*), amely fő céljaként a tanítók képzését jelölte meg.^[12]

A 19-20. század fordulójára az Ibériai-félszigeten is fontos kérdéssé vált a pedagógusképzés szilárd tudományos alapokra történő felépítése. A pedagógiai kérdések mind szélesebb körű tudományos igényű kutatása és tárgyalása, magának a neveléssel foglalkozó tudományterületeknek akadémiai tudománnyá válása és az oktatási rendszer horizontális és vertikális szintjének a kiépülése jelentette a fő mozgatórugót. Spanyolország esetében száz évvel ezelőtt jelentős erőt képviseltek a tanítóképzés vonatkozásában kormányon kívüli, különböző kisebb-nagyobb csoportok, mint például az anarchisták vagy a szabadgondolkodók, akiknek számos elképzelésük és megmozdulásuk volt az iskolák világát érintően. A Szabad Nevelés Társasága (*Institución Libre de Enseñanza*) tagjai például több fórumon tárgyalták a pedagógusképzés ügyét is. A tanítóképzés ügyének szempontjából kiemelhető továbbá a Nemzeti Pedagógiai Múzeumnak a létrehozása, mely a tanárok és tanítók képzésének és önképzésének fontos központja lett Spanyolországban.^[13] Hazánkhoz hasonlóan Hispániában is országos tanügyi kongresszusokat tartottak ebben az időszakban, 1882 és 1892 volt a megrendezés éve, és természetesen ezeken a szakmai összejöveteleken is kiemelt kérdés volt a tanító- és tanítónő-képzés. Végül – az 1868-ban született, rövid életű törvényt és a forradalmat követően – 1898-ban került sor a tanítóképzők újjászervezésére, az indoklás szerint a „a pedagógia támasztotta igények és a nemzeti érdek” miatt.^[14]

1909 és 1932 között működött Spanyolországban az első felsőfokú tanítóképző (*Escuela Superior del Magisterio*). Ebben az intézményben képezték a legkiválóbb normaiskolák tanárait valamint a tanfelügyelőket. 1931-ben jelent meg a tanítóképzés gyökeres reformját megalapozó „Szakmai Terv” (*Plan Profesional*), amely Marcelino Domingo akkori közoktatásügyi miniszter, és az alsószintű iskolák hálózatának általános igazgatójaként működő Rodolfo Llopis nevéhez fűződik. Ennek egyik eleme volt a koedukáció bevezetése, vagyis a tanító- és tanítónőképzők összeolvasztása. A tanítói szakma alapjává az érettségi vizsgát tették, a képzést magát 4 évfolyamosra emelték (három elméleti és egy gyakorlati év). Fontosnak tartották tehát a tanítóképzés egyetemi szintre emelését, az akadémiai szférához való közelítését.^[15]

A spanyol polgárháború hosszú évekre visszavetette a harmincas évek elején megindult fejlődést a tanítóképzés vonatkozásában. 1940-ben például az „Érettségi Terv” (*Plan Bachillerato*) megengedte az érettségit tett állampolgárok számára, hogy némi különbözeti vizsga árán (pl.: Szentírás-történet, zene) tanítói képesítést szerezzenek. Az 1942-es „Kulturális Terv” (*Plan Cultural*) vagy más néven a „Tanítóképzés Ideiglenes Terve” (*Plan Provisional de Magisterio*) újra mereven elkülönítette a két nem képzőintézményeit. 1945-ben kelt aztán a „Törvény az Alsófokú Oktatásról” (*Ley de Educación Primaria*), amely 1970-ig, az akkor kiadott „Átfogó Oktatási Törvény” (*Ley General de la Educación*) megszületéséig érvényben volt, és amely az alsószintű oktatást két szintre bontotta: a 6 és 8 éves kor közötti első, és a 8 és 10 éves kor közötti második lépcsőre. Erre épült a 10-12 éves kor közötti, a specializálódásra lehetőséget adó szint. A tanítók képzését is ehhez igazították tartalmilag. A tanítóképzőkbe 14 éves kortól lehetett bekerülni, és fennmaradt a nemek szerinti elkülönülés.

Az 1950-es években – spanyol szóhasználattal élve – pedagógiai-módszertani értelemben racionalizálásra törekedtek Hispániában. Ruiz Giménez nevéhez kapcsolódóan számos modernizációs lépés történt, ő hozta létre az új tanítási technikákat kutató és kidolgozó, számtalan módszertani és egyéb könyvet kiadó központot (CEDODEP),^[16] és kidolgozta az 1968-as, az alsószintű oktatást is érintő reformprogramot. Ebben az időszakban – a célok tekintetében világosan kapcsolódva a három évtizeddel azelőtti köztársasági törekvésekhez – ismét napirendre került a tanítóképzés szakmai színvonalának emelése is. A képzés egyetemi keretek között maradt, érettségi után 3 éves időtartamban folyt, mint már a harmincas években is.

Az 1970-ben kiadott Átfogó Törvény a Nevelésről (*Ley General de Educación*) teljesen új iskolaszervezeti struktúrát állított fel, végképp szakítva az 1857-es, Moyano-féle alapokkal. Ennek nyomán 1972-ben került sor a tanítóképzés reformjára. Egy egyetemi orientációs kurzus után lehetett bejutni (legtöbb helyen felvételi vizsga nélkül) a felső szintű, 3 éves tanítóképzés kurzusaira. 1977-ben jelölték meg a tanítóképzés keretei között külön irányként az iskoláskor előtti nevelés és speciális nevelés területére való szakosodást. Fennmaradt ekkor az a korábban már hosszú ideje alkalmazott képzési forma, hogy az utolsó évet gyakorlati képzésben töltötték a tanítójelöltek. A fejlesztések sem fedték el azonban a tanítóképzéssel kapcsolatban felmerülő problémát: a képzés tömegessé válása csökkentette a színvonalat az intézményekben, csupán formális és nem valódi helye és tekintélye volt a tanítóképzésnek az egyetemi keretek között; nem volt igazi, szoros kapcsolat sem a tanítóképzők és az iskolák valós világa között, sem pedig az akadémiai, tudományos világgal.

Az 1983-as Egyetemi Reformtörvény (*La Ley de Reforma Universitaria*) éppen ezért a tanítóképzés tanterveinek és szerkezetének modernizálását is célozta. Valamennyi tantervet az egyetemi követelményekhez igazították, a tanítóképzéssel foglalkozó egységek tanárai pedig beintegrálódtak az egyetemi tanszékek oktatói közé, többnyire a Neveléstudományi Karok égisze alatt. A társadalmi igényekhez igazított képzéseikhez, melyek spektruma kiszélesedett, széles körben kerestek közreműködőket az egyetemeken. Ezzel – Leoncio Vega Gil, a Salamancai Egyetem tanítóképzéssel foglalkozó professzorának véleménye szerint – a spanyol tanítóképzés végleg szakított hagyományos szemléletével és tartalmával.^[17]

Napjainkban természetesen Spanyolországban is számos átalakulást hozott az egész felsőoktatás, azon belül a tanítóképzés tekintetében is a Bologna folyamat. Érdekes és tanulságos volna áttekinteni, hogyan folyik BA és MA szinten is a tanítóképzés,^[18] hiszen a spanyolok által a magyarországinál már korábban megkezdett átalakulási folyamat számos tanulsággal és kapaszkodóval szolgálhat számunkra. Ennek áttekintése azonban már egy másik, nem történeti tárgyú előadás témája lehet.

JEGYZETEK

1. Kutatásaikról általában I.: *Repertorio de hispanistas en Hungría*. Ministerio de Educación y Ciencia de España Agregaduría de Educación en Hungría, Dir.: Cerezales Laforet, Marta; Budapest, 2006.
2. Damseaux, Eugenio – Solana, Ezequiel (1967): *Historia de la pedagogía*. Ed. Escuela Española, Madrid. 192-193.
3. Martínez Navarro, Anastasio (1998): *Pablo Montesino y la formación de maestros*. In: Pablo Montesino y la modernización educativa en España. Coord.: Vega Gil, Leoncio; Instituto de Estudios Zamoranos, Zamora, 72.
4. Berrio Ruiz, Julio (1998): *Principales etapas históricas de la formación del profesorado en España*. In: Pablo Montesino i. m. 106.
5. Damseaux – Solana i. m. 263.
6. Esteban, León – López Martín, Ramón (1994): *Historia de la enseñanza y de la escuela*. Tirant lo Blanch, Valencia. 450.
7. Esteban – López Martín i. m. 450.
8. Esteban – López Martín i. m. 451.
9. Uo. 453.
10. Cossío, M. Bartolomé (1915): *La Enseñanza Primaria en España*. Madrid, R. Rojas.
11. Esteban – López Martín i. m. 456-457.
12. Berrio Ruiz i. m. 105.
13. Uo. 108.
14. Esteban – López Martín i. m. 452.

15. Vega Gil, Leoncio (1998): *La formación de maestros en Zamora en el contexto nacional. 150 años de inestabilidad*. In: Pablo Montesino i. m.135.
16. CEDODEP: Centro de Documentación y Orientación Didáctica de Enseñanza Primaria (magyarul: az Alsófokú Oktatás Dokumentációs és Didaktikai Orientációs Központja)
17. Uo. 142.
18. A jelenleg futó, különböző egyetemi szinten megvalósuló képzési programokról I. pl.: Universidad de Salamanca: Maestro en Educación Primaria.
<http://educacion.usal.es/titulacionprimaria.htm>
Universidad de Complutense, Madrid: Maestro Especialidad: Educación Primaria.
<http://www.ucm.es/info/ucmp/pags.php?tp=Titulaciones&a=estudios&d=muestratitulacion.php&idt=52>

További irodalom

- Álvarez de Morales, A. (1972): *Génesis de la Universidad Española*. Idea, Madrid.
- Ávila Fernández, A. (1986): *Las Escuelas Normales Españolas durante el siglo XIX. Disposiciones legislativas y libros de texto*. Publicaciones de la Universidad de Sevilla, Sevilla.
- Escolano, A. (1982): Las Escuelas Normales, siglo y medio de perspectiva histórica. = *Revista de Educación*, 269.
- Escolano, A. (dir., 1992): *Leer y escribir en España. Doscientos años de alfabetización*. Prámide, Madrid.
- *Historia de la función docente*.
http://es.wikipedia.org/wiki/Historia_de_la_Funci%C3%B3n_Docente (2007. 05. 23.)
- Rabazas Romero, T. (2001): *Los manuales de pedagogía y la formación del profesorado en las Escuelas Normales de España (1839-1901)*. UNED, Madrid.
- Ruiz Berrio, Julio (1970): *Política escolar en España*. C.S.I.C., Madrid.
- Sureda, B. (1984): *Pablo Montesino: Liberalismo y Educación en España*. Prensa Universitaria, Palma de Mallorca.
- Turín, I. (1967): *La Educación y la Escuela en España de 1874 a 1902*. Aguilar, Madrid.
- Morente Valero, Francisco (2001): La muerte de una ilusión: el Magisterio español en la Guerra Civil y el primer franquismo. = *Historia y Comunicación Social*, numero 6, 187-201.